

КРАЄЗНАВСТВО

Сторінка № 4 (24), підготовлена районною громадською організацією "Спілка краєзнавців"

Інколи доля дарує нам несподівані зустрічі, які назавжди залишаються в пам'яті.

Одна із таких зустрічей відбулася в липні 2004 року, коли на запрошення бургомістра міста Ерарурта я побувала в Німеччині. Програма була насиченою: презентації, зустрічі, вечори, записи на радіо, тема яких — збереження і популяризація історико-культурної спадщини світового значення.

На одній із зустрічей із колишнім співвітчизником до мене підійшла вже немолода жінка і зі слізьми на очах промовила, що з Кам'янкою у неї пов'язані найсвітліші спогади. Цією жінкою була Олена Михайлівна Сталінська. Вона мені розповіла цікаву історію, пов'язану з нашим містом. Коли в 1937 році в Ленінграді заарештували її батька, начальника штабу військово-політичної академії, її мати з трьома дітьми поїхала до родичів у Черкаси. Проте в Черкасах дружина "ворога народу" роботи собі не знайшла. Один із чиновників порадив їй поїхати до Кам'янки і звернутися до начальника районного відділу охорони здоров'я І.А.Кудря. Чоловик уважно вислухав жінку і спокійним голосом промовив, що дитячі лікарі їй дуже потрібні, проте попередив, щоб про свою історію вона більше нікому не розповідала.

Заради майбутнього наступних поколінь

Пані Олена пригадувала, як вперше, після довгих митарств, їм було добре в родині Кудрів, як вона познайомилася з Гаєю. Часто лежали серед двору на сні, діти вдвлялися в небо і слухали Гаю, яка мріяла після закінчення школи стати астрономом і обов'язково дізнатися про життя на інших планетах.

Два роки Олена Михайлівна прожила в Кам'янці. Родина Кудрів стала для неї рідною, а Галя справжньою подругою. Вже після закінчення Великої Вітчизняної війни вона приїхала до Кам'янки, де й дізналася про те, що І.А.Кудря загинув, захищаючи Київ, а Гаю закатували як партизанську зв'язку в застінках гестапо.

Коли розпочалася війна, Галя була ще зовсім юною, закінчила лише 9 класів. Вона майже відразу стала членом підпільної молодіжної організації, за завданням якої влаштувалася працювати на залізничну станцію. Дівчина вийшла в довіру до команданта станції Людвіга Грваса. Це дало їй можливість передавати партизанам загону Дубового графіки руху залізничних составів, накреслені нею схеми постів по охоронній колії. Завдяки інформації народні месники випереджували дії

крателів. Галя Кудря і Людмила Борисова привели в загін Дубового антифашистів - офіцера Курта Вейнгольда та солдата Отто Роговського, залучили їх до підпільної боротьби, які здійснювали неймовірні операції і багато зробили для наближення перемоги, воюючи не лише в партизанському загоні, а й у лавах Радянської армії.

Галя заарештували на початку листопада 1943 року. У кам'янській катівні її допитували та катували з усією фашистською жорстокістю, але так нічого і не дізналися.

Спроби партизанів звільнити Гаю Кудрю і Людмилу Борисову не увінчалися успіхом: фашисти встигли перевезти дівчат до катівні у Смілу, де вони і загинули.

Все менше стає учасників тих далеких буремних років. Багато що забувається, та не згубиться з пам'яті імена справжніх героїв Галини Кудря і Людмили Борисової, які віддали своє життя заради майбутнього наступних поколінь.

Галина Таран,
директор державного історико-культурного заповідника.

«Система» Ігоря Тимчука

Кожна художня виставка несе в собі нове відкриття. Особливими враженнями була сповнена персональна виставка І.Тимчука, яка діє в картинній галереї. Виріс Ігор у Кам'янці, хоча нині живе і працює у Москві, його добре знають і пам'ятають у місті. Однак презентація стала справжнім відкриттям нового для нас Тимчука, який вперше розкрив себе, як співак (старовинний народний спів), а нині і як художник.

Медитативні картини-асоціації І.Тимчука містять в собі таємничу незавершеність, загадку, приховану за мерехтливою фактурою полотен. Поряд із символічними мотивами — портрети. Перед нами найближчі, очевидно для автора особливо важливі особистості: дружина, донька, син. Саме вони втілені в композиціях боготематері з дружиною, їх образи присутні і в інших композиціях, де реалізм стає абстрактно-релігійним, символічним. Можливо не усвідомлюючи, художник торкається образного світу Врубеля, В.Борисова-Мусатова, К.Сомова, К.Петрова-Водкіна. Сам художник не вважає себе реалістом, хоча фігуративне зображення є основною частиною його композицій. Художник зумів знайти правильне співвідношення між реалізмом та символікою образів, при якому вони співіснують рівноцінно.

За назвою однією із картин «Посвята в систему» можна об'єднати в єдине ціле представлену колекцію. Так, у Тимчука є своя структурність, яка йде від вивчення художником робіт майстрів епохи: Відродження, іконопису, народного мистецтва. Головною формуючою в роботах Тимчука є фактура полотна, яка створюється в першу чергу. Мозаїчні мазки, фактурні тріщини — саме з них виникає зображення, створене напівпрозорими фарбами. Народження форми із хаосу, життя із абстрактної матерії — ось що бачиш в картинах І.Тимчука.

Незважаючи на свій молодий вік, автор добре відомий в Україні, Росії, за кордоном. Він дипломант премії «Український національний Олімп» (2007р.) у номінації «Створення оригінального образотворчого стилю». А за підсумками 2007 року йому присвоєно звання — художник року.

Незважаючи на свій молодий вік, автор добре відомий в Україні, Росії, за кордоном. Він дипломант премії «Український національний Олімп» (2007р.) у номінації «Створення оригінального образотворчого стилю». А за підсумками 2007 року йому присвоєно звання — художник року.

Дві картини автор подарував у фонди Кам'янського заповідника. Для нашого міста виставка І.Тимчука — подія цікава, нова своєю неординарністю, яка запам'ятовується надовго. Тому хочеться ширше подякувати заступнику голови райдержадміністрації Ф.Зеленому та начальнику районного відділу культури Марченко Л.А. за допомогу в організації та проведенні виставки.

Тетяна Джулай,
старший науковий співробітник картинної галереї.

В листопаді нинішнього року виповнилося 100 років від дня народження Павла Яковича Куценка — українського народного графіка, творчість якого формувалася в умовах становлення українського радянського мистецтва і стала вагомим вкладом у розвиток післявоєнної української графіки, зокрема офорту. Народився П.Я.Куценко у Кам'янці; тут пройшло його дитинство, юнацькі роки. З 1931 по 1936 роки навчається в Київському художньому інституті. Ще під час навчання Павло Якович заявив про себе, як про здібного художника — графіка. Його перші офорти, ліногравюри дістали схвальну оцінку. Згодом він створює серію офортів. «Пушкінські місця у Кам'янці» для ювілейної виставки з нагоди 100-річчя від дня смерті поета. Роботи П.Куценка експонуються на республіканських всесоюзних виставках. Такий творчий ривок засвідчив активну життєву позицію майстра. В 1936 році він обирається членом Спілки художників України, перед ним відкриваються нові творчі горизонти. Перебуваючи в лавах Радянської Армії, під час

Мистецька спадщина П.Я.Куценка

радянсько-фінського конфлікту в 1939 році був поранений у праву руку. Для художника настав час справжніх випробувань. Після тривалого лікування права рука залишилася, але була не в повній мірі дієздатна. Та П.Куценко продовжує займатися гравюрою, хоч з основним навантаженням на ліву руку це було нелегко: В 1944 році повертається до Києва і одразу ж включається в творчу роботу. Основним жанром для мистця був пейзаж, та роботи післявоєнного періоду, в яких головною темою була відбудова зруйнованої країни, були сповнені глибоким болем, викликали гнів і ненависть до фашистських загарбників. Починаючи з 1947 року, художник знову повертається до улюбленого жанру — ліричного пейзажу.

Для Павла Куценка характерна проста, лаконічна графічна мова, яка опирається на багатий арсенал технічних прийомів. Саме завдяки досконалому володінню різноманітними техніками різцевої гравюри, П.Куценко знаходить нові засоби виразнос-

ті для своїх творів. Він користується багатьма класичними прийомами гравювання: меццотинто, лавіс, резервав, акватинта, суха голка. Твори із серії «Закарпаття» 1947, «Колгоспна Чапайівка», 1948, «По Болгарії» 1962, «Київ та його околиці» 1967, «В краю мого дитинства» 1975, яскраво демонструють професійне відчуття майстра та його володіння художніми прийомами. Виконані з великою майстерністю, в різних офортних техніках, вони остаточно ствердили П.Куценка як талановитого українського графіка, якого Василь Касіян назвав у числі «найвидатніших творчих одиниць, що систематично працюють в техніках офорта».

Творчість П.Я.Куценка гідно оцінена сучасниками. В 1973 р. йому присвоєно почесне звання заслуженого художника України. Його роботи експонувалися у Болгарії, Бельгії, Канаді, Італії, США, Швеції, Японії. Він працював поруч із такими відомими митцями як В.Касіян, М.Дерегус, В.Мироненко, П.Плещинський.

У картинній галереї Кам'янського державного історико-культурного заповідника з нагоди ювілею художника була влаштована виставка робіт П.Я.Куценка. На відкритті ювілейної виставки художника були присутні близькі та родичі художника. З м.Орла приїхав племянник П.Куценка Є.В.Пашин з сином Андрієм та його дружиною (вони є випускниками Петербурзької Академії мистецтв). З Києва були запрошені племянники по лінії дружини Л.В.Мозгова та Є.В.Мозговий (актор Київського драматичного театру ім.І.Франка). Їх вітали заступник голови РДА В.Ф.Зелений та міський голова О.Г.Шамрай. Гості були вражені теплотою та щирістю відгуків, спогадів про П.Куценка, обсягом представлених творів. Для експонування були використані гравюри з фондів Обласного художнього музею та Кам'янського державного історико-культурного заповідника.

Важливим і неоцінним подарунком заповіднику стали оригінали офортів із сімейної колек-

ції Мозгової Людмили Вікторівни, серед яких офорти із серії «В краю мого дитинства» (1975р), де представлені пейзажі та історичні пам'ятки Кам'янки. Копії родинних світлин та творів П.Куценка, які подарував Пашин Є.В., значно урізноманітнили експозицію виставки.

В рамках заходів, присвячених 100-річчю з дня народження Куценка, була проведена зустріч творчо обдарованих дітей з викладачами кафедри дизайну черкаського інженерно-технологічного університету В.А.Афоніним та Н.Г.Ковалів. Присутні ознайомилися з робочими інструментами художника-графіка, основними прийомами друку, побачили кліше та його відтиски. Знайомство з творчістю П.Куценка та особливостями мистецтва графіки значно поглибили зацікавленість до техніки офорту і ще раз підтвердили, що мистецька спадщина П.Я.Куценка дає йому право на почесне місце у сучасній національній культурі.

Тетяна Джулай,
старший науковий співробітник картинної галереї.